

tájfestészettől, amelyet az itt élő legjobbak — Tornyai, Koszta — műveltek. Az élet megváltozott ezen a tájon azóta, s jóllehet ennek a felszínén — az olajat kutató fűrótornyokat kivéve — még nem sok jele van, de a mozgás, a fejlődés tendenciája minden kétséget kizáróan egy iparosodó, ősi kézi szerszámokat géppel felcserélő, a technika vívmányai-val élni tudó és akaró életforma felé mutat. S éppen itt van Fontos Sándor munkájának a jelentősége: figyelmét nem téveszti meg a tájat — most is, mint évszázadok óta — megülő csend és látszólagos nyugalom, ő érzi a dolgok mélyén érlelődő újat, s ecsetjével félig ösztönösen a jövőndőt kutatja, ezért feszülnek a képein belüli erővonalak mint az acélhuzalok, mint az itt élő nép többre törő akarata.

Aki olyan mértékben él együtt az alföldi parasztsággal mint Fontos Sándor — s ez az ő esetében valóban nem frázis, hiszen maga is „tanyai ember”, szobájában villany helyett ma is petróleumlámpa ég —, azt nemcsak ennek a világnak látható és megfesthető jelenségei, de a szokások, az emberi magatartás formái és változatai is foglalkoztatják.

A VÁGH-WEIMANN FESTŐCSALÁD SZEGEDEN

A Múcsarnok és a Kulturális Kapcsolatok Intézetének rendezésében az év nyarán az Ernst Múzeumban sikeres kiállítás zajlott le. A harmincas évek elején itthonról Franciaországba költözött Maurice és Nándor Vágh-Weimann festőművészek — valamint André Vágh, Maurice fiának — képeit érdeklődéstől kísérve mutatták be. A látlat megnyitására a dél-franciaországi Aix-en-Provence-ban — Cézanne egykori pátriájában — letelepült magyar származású Vágh-Weimann festőcsalád Budapestre látogatott. A hetven körüli művésztestvérpár az eltelt évtizedek során szép karriert futott be. Számos önálló kiállításuk volt Európában és az USA-ban. Festményeik legjelentősebbjei — állami vásárlások révén — különböző országok múzeumaiba kerültek. De alkotásaik megtalálhatók a magyar közgyűjteményekben is. Az expresszionista festészeti irányzatnak mindketten jelentős képviselői. Munkásságuk elismeréseként a Francia Művészeti és Irodalmi Rend lovagjai közé választották őket.

A francia katalógusokban és művészeti lexikonokban kiemelkedő helyet elfoglaló Vágh-Weimann fivéreket helyi művészettörténeti szempontból is számon kell tartanunk. Ugyanis a húszas

Halottsirató című képén, ahol a bizánci ikonokra emlékeztető merev arcú sirató-asszonyok mint fekete varjak ülnek körül az eltávozottat, a halottas ággal átellenben kártyázó férfiak csoportjával az élet folyamatosságát, a közömbösen továbbzajló mindennapokat jeleníti meg. Legutóbbi képein a népballadákban megfogalmazott, de még ma is ható társadalmi problémák is megjelennek: Kádár Kata történetét a képi megjelenítés mellett még idézett szövegrészekkel is hangsúlyozza.

„Jellemző rá az alkotás bősége és komolysága” — mondotta róla Vinkler László egyik kiállításának megnyitó beszédében.

S ennek a szerényen magabiztos, a föld termőerejét, a lét megújuló bőségét a tudat kontrolljával, az értelem felelősségével átfogó művésznak jellemzésére hadd idézzem Ady Endre sorait:

*A Nyár, a Nyár nem álmodik,
Kaszál, dalol és nem rohan
Erősen, biztosan arat,
Forrón és boldogan.*

KULKA ESZTER

évek végén Szegeden kiállítást rendeztek, továbbá Móra Ferencel és Juhász Gyulával barátságban állottak, akikről Maurice Vágh-Weimann egy-egy jellemző portrét is festett. Ezeket a tőle és Nándor fivérével való tájképekkel együtt a szegedi múzeum őrzi. A közel négy évtizede Franciaországba szakadt és ott neves mesterekké lett Vágh-Weimann testvérek szeretettel gondolnak vissza a Tisza-parti városban töltött fiatalkori éveikre. Jól tükröződik ez Maurice Vágh-Weimann alábbi emlékező sorából is, melyet a kiváló művész — kérésünkre — mostanában vetett papírra.

*

„Több éves vidéki zarándoklás után — írja Maurice Vágh-Weimann — 1926-ban, egy őszi napon jöttem Szegedre. Móra Ferenc akkor már híres író és múzeumigazgató volt. Az ő személye vonzott engem ide. Betegen, fáradtan, életuntan jutottam eléje. Gondolván azt, hogy egy ilyen nagy író mint ember is nagy, jó és nemes lehet. Nem is csalódtam. Szegedi múzeumi irodájában kedvesen és közvetlenül fogadott. Az első beszélgetés után meghívott magukhoz. Feleségét, lányát, vejét és unokáját, a

„Vadember”-t bemutatta, és több hétig vendégül látott. Megfestettem Móra Ferencet, aki dacára fiatalágomnak, barátjává fogadott. Feleségéről, lányáról és unokájáról szintén készítettem portrékat. Móra meghitt, példás családi életet élt. Jóízű anekdotákat mesélt nekem, melyek azóta közismertek lettek. Igen szerette és tisztelte képeimet. Bizalommal volt a jövőmet illetően, bár az akkori jelenem tragikusan szomorú volt. Miután munkámat nála bevégeztem, egy napon azzal fogadott: „— Na, Móric barátom, holnap bemutatom neked Magyarország legnagyobb poétáját, Juhász Gyulát. Őt is meg fogod festeni.” Így is történt. Juhász Gyula bánatos, szép, fekete szakállas ember volt. Mélységes hatást tett rám. Elvitt a lakására, egy egyszerű parasztszobába, amely szokásos módon fehérre volt meszelve, s néhány elavult fénykép lógott a falon. A konyhában fekete ruhába öltözött kendős néni guggolt, akire azt mondta: íme, az édesanyám. Mint egy ázott madár, guborodva, hangtalanul nézte, hogyan festem költő fiának, Juhász Gyulának arcképét. A festmény egy ülésre, három óra alatt készült el. Juhász Gyula keveset beszélt, csak annyit mondott nekem: „— Nagyon köszönöm, így nézek ki, ahogy lefestett.”

„Móra Ferenc és Juhász Gyula portréját — emlékezik tovább Maurice Vágh-Weimann — több más képpel együtt Szegeden kiállítottam. Tárlatomhoz a helyi sajtó melegen gratulált, de egyetlen képet sem adtam el. Ekkor a Kass-szállóban laktam. A hotelban már tetemes adósságom volt, és családomnak is pénzt kellett küldenem. Móra Ferenc mindent megértett. Anélkül, hogy kértem volna, a városnak megvételre ajánlotta egy őszi, városligeti tájképeimet a szegedi múzeum számára. De előrebocsátotta mosolyogva: „— Először és utoljára ajánlok képet megvételre, ha ezt elutasítják, itt hagyom a múzeumot.” Biztatott, utazzam vissza családomhoz, és szeretettel megölelt. A Kass-szállónak adóslevelet adtam, és visszatértem Budapestre. Néhány nap múlva megkaptam az értesítést, hogy Szeged városa megvette a képeimet, küldjek egy okmánybélyeget, és akkor nekem feladja az ötszáz pengő. Nagy volt a boldogságom, mert néhány hónapra, hála Móra Ferenc jóságának, emberi módon tudtam élni, festeni, alkotni. Rá két évre

sorsom újra Szegedre hozott, ezúttal fivéremmel, Nándorral együtt hasonló súlyos helyzetben. De Móra Ferenc ezúttal irodalmi körüton volt. Kétségbeesésében Somogyi Szilveszterhez, az akkori polgármesterhez fordultam, aki nehéz gondjaimat átlátta, s megvette tőlem Móra Ferenc és Juhász Gyula arcképét ötszáz pengőért. Így került három művem a szegedi múzeumba.”

*

Maurice és Nándor Vágh-Weimann, az Ernst Múzeumban történt júliusi tárlatnyitástól kezdve, több hónapot töltöttek családjukkal együtt Budapesten. Szeptember elején feleségeik, unokájuk és Maurice fia, a tehetséges André Vágh festőművész társaságában Szegedre rándultak. A francia ellenállási mozgalomban részt vett, haladó szellemű művésztestvérpár és családjuk tiszteletére az MSZMP Csongrád megyei Bizottságán Siklós János titkár elvtárs fogadást adott. Ez alkalommal hasznos eszmecserére bontakozott ki, melynek kapcsán főleg a francia—magyar képzőművészeti kérdésekről esett szó. A két mester és a fiatal André sokat fáradozik azon, hogy a francia—magyar festészet viszonya a jövőben szorosabbá váljék.

A Vágh-Weimann fivérek örömmel tekintették meg a Móra Ferenc Múzeumban levő képeiket — többek között —, a gondosan megőrzött Móra- és Juhász Gyula-portrékat. Felvetődött az a gondolat, hogy kívánatos lenne a sikeres budapesti Vágh-Weimann-kiállítást Szegeden is bemutatni. A művészek készséggel járultak hozzá, hogy a közel százötven festményüket továbbra is Magyarországon hagyják, és azokat a Móra Ferenc Múzeum rendelkezésére bocsátják. A tárlat bemutatására — a tervek szerint, a Múcsarnokkal és a Kulturális Kapcsolatok Intézetével karöltve — 1969 elején fog sor kerülni. A negyven év után viszontlátott — s azóta óriási fejlődésen keresztül — Szeged új szépségeiben elgyönyörködő Maurice és Nándor Vágh-Weimann szerint Tisza-parti városunkban érezték igazán, hogy hazatértek Magyarországra. Jövő év eleji tárlatuk megnyitására a francia honos, de magyar érzelmű, szocialista szellemű művészek ismét Szegedre látogatnak.

SZELESI ZOLTÁN